

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องคุณลักษณะของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในยุคโลกาภิวัตน์ ตามการรับรู้ของตนเอง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ และได้นำเสนอเนื้อหาสาระตามลำดับ ดังนี้

แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2539)

ความหมาย แนวคิด และสาระสำคัญของโลกาภิวัตน์

ความหมาย หลักการ แนวคิด สาระสำคัญของสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

คุณลักษณะด้านสมรรถภาพทางวิชาชีพ

คุณลักษณะด้านคุณธรรม

คุณลักษณะของครู

การจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องสร้างทรัพยากรบุคคลให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ มีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเป็นคนที่มีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความรู้ มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีทักษะในการจัดการควบคุมกำกับคุณธรรมจริยธรรม เน้นในเรื่องนโยบายขยายการศึกษาให้ทั่วถึง พัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับทุกประเภท การศึกษาจะต้องเน้นในเรื่องอาชีพให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพอิสระ นอกจากนั้นการศึกษาต้องเน้นในเรื่องการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เน้นการเรียนการสอนทางด้านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ปรับปรุงการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ผูกอบรมครูทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และเน้นการศึกษาตลอดชีวิตให้ผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ และฝึกฝนตนเองตลอดชีวิต ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น

ใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชน มีนิสัยรักการอ่าน สนใจเลือกรับข้อมูล ข่าวสารจากแหล่งความรู้ รวมทั้งสร้างนิสัยการใฝ่รู้ใฝ่หาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เร่งพัฒนาคุณภาพครูอาจารย์ ผู้บริหาร ให้มีความรู้ มีคุณธรรม มีความรักเฝ็ดชอบ สำนึกในวิชาชีพครู สามารถถ่ายทอดความรู้ เน้นการสอนในเชิงวิเคราะห์ ให้หนักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น จากสาระสำคัญที่กล่าวมาสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2539) ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลายประการที่เป็นสาระสำคัญยิ่งต่อการวางแผน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมให้สามารถพัฒนาเยาวชนและประชาชนเป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ มีสุขภาพและพละนาามัยที่สมบูรณ์ เคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี รู้จักสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประพฤติและปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่าและร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม

แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2539)

นโยบายของแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมได้เน้นสาระสำคัญของการจัดการศึกษาประเภทต่าง ๆ สำหรับประชาชนที่อยู่ในวัยการศึกษา ให้ได้รับประโยชน์สูงสุดทางด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

โอกาสทางการศึกษา

เร่งขยายการศึกษาและบริการการศึกษาให้ทั่วถึง ทั้งในเมืองและชนบททุกระดับทุกประเภท มุ่งเน้นระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา ขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้จบชั้นประถมศึกษาได้เข้าเรียนเพิ่มขึ้น กระจายโอกาสและสร้างความเป็นธรรมให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ให้ได้รับบริการทางการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตลอดจนจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ

มาตรการการศึกษามุ่งศึกษา ค้นคว้า พัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สืบรองและติดตามเด็กเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาทุกคน

และได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดทุนการศึกษา จัดการศึกษา ส่วนเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ให้เอกชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ติดตาม ประเมินผลเป็นระยะ

คุณภาพการศึกษา

พัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ เป็นคนดีมีทักษะ ในการประกอบสัมมาอาชีพ สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาและดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องสัมพันธ์ กับหลักธรรมคำสอนของศาสนา และวัฒนธรรม อันติงามของชาติ และของท้องถิ่น มีความรัก และหวงแหนในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีความเคารพยึดมั่น ในสถาบันชาติศาสนาและ พระมหากษัตริย์

มาตรการศึกษามุ่งปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เรื่องคุณธรรม 4 ประการ และค่านิยม พื้นฐาน 5 ประการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฝึกทักษะพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น การใช้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ การคำนวณ การจัดการ การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จำเป็น และสอดคล้องกับพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ไปปลูกฝังให้ตระหนักในคุณค่าและร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนำสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การศึกษาเพื่ออาชีพ

ส่งเสริมการศึกษาเพื่ออาชีพในทุกระดับทุกประเภทการศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะอาชีพอิสระ และสามารถ พัฒนาอาชีพให้เหมาะสมกับความถนัด สอดคล้องกับความต้องการของตนเองสังคมและตลาดแรงงาน

มาตรการการศึกษามุ่งพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ฝึกปฏิบัติ จัดการศึกษา อย่างต่อเนื่องให้ผู้ด้อยโอกาส ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ จัดหลักสูตรระยะสั้นที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพและทรัพยากรในท้องถิ่น ศึกษาความต้องการ กาลังคนตามความเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน และเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเร่งการผลิตและพัฒนากำลังคน ใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพ

การศึกษาเพื่อพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ส่งเสริมการเรียนการสอนและพัฒนาเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้ครอบคลุมความรู้ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ พร้อมทั้งปรับปรุงการเรียน การสอนวิชาคณิตและวิทยาศาสตร์ทุกด้าน และทุกประเภทให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น

มาตรการการศึกษามุ่งพัฒนาหลักสูตร เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ ถ่ายโยงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้ สมัยใหม่ที่เป็นสากล ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผูกอบรมครูทุกระดับทุกประเภทการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จัดกิจกรรมการศึกษา ให้ผู้เรียน มีโอกาสแสดงความคิดริเริ่มสร้างผลงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาศัยสื่อมวลชนในการให้ ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน นำความรู้มาใช้ในการรักษาคุณภาพ ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาตลอดชีวิต

เร่งรัดการจัดการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เน้นการ ประสานสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้และ ผักผ่อนตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรการการศึกษามุ่งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน กับการศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ขอความ ร่วมมือสื่อมวลชนต่าง ๆ อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ ในการเพิ่มสัดส่วนการให้ความรู้ ข่าวสาร และข้อมูลแก่ประชาชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนทักษะ ในการประกอบอาชีพ จัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน สนใจ เลือกรับข้อมูล ข่าวสารจากแหล่งความรู้ รวมทั้งก่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านทางการศึกษาหาความรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การพัฒนาสุขภาพพลานามัย

ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสุขภาพพลานามัยและสวัสดิภาพ ของประชาชนให้สมบูรณ์ มีสมรรถภาพที่ดี มีสวัสดิคินัยในการบริโภค การออกกำลังกาย การเล่น กีฬาและการพักผ่อนหย่อนใจที่ถูกต้อง

มาตรการการศึกษามุ่งใช้สื่อต่าง ๆ ในการฝึกอบรมและสาธิต ฝึกอบรมครูผู้สอน
ให้มีความรู้และแนวปฏิบัติที่เหมาะสม จัดกิจกรรมส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ศึกษา ค้นคว้า วิจัย
พัฒนาสถานศึกษาและบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิทยาศาสตร์การกีฬา

การศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย

ส่งเสริมการเรียนรู้การสอนด้านการพัฒนาประชาธิปไตย โดยมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัว
และทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความรู้ เห็นคุณค่าในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความสำนึกที่จะต้องร่วมกันปกป้องและพัฒนาประเทศชาติ

มาตรการการศึกษามุ่งพัฒนาหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนการสอน จัดกิจกรรม
ฝึกให้รู้จักเคารพในความคิดเห็น หน้าที่ สิทธิซึ่งกันและกัน รับผิดชอบงานส่วนรวม แบ่งงานกันทำ
รู้จักตัดสินใจ ส่งเสริมสถาบันครอบครัว และชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีส่วนรวมในการ
เสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พัฒนาครู - อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

เร่งพัฒนาคุณภาพของครู อาจารย์ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง
ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบรวมทั้งให้ครูอาจารย์
มีความสำนึกในวิชาชีพครู สามารถถ่ายทอดความรู้ในลักษณะการสอนเชิงวิเคราะห์ ให้รู้จักคิดเป็น
ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

มาตรการการศึกษามุ่งสร้างแรงจูงใจให้คนที่มีสติปัญญาดี มีความสามารถและมีคุณสมบัติ
เหมาะสมเข้าเป็นครู เร่งผลิตครูในสาขาที่ขาดแคลน อบรมครูที่ไม่มีวุฒิทางวิชาชีพครูก่อน
ทำหน้าที่สอน พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้หนักศึกษาครู และครูประจำการ
มีความรู้ความสามารถในเชิงคิดวิเคราะห์ มีคุณธรรมจริยธรรมและความสำนึกในหน้าที่ความ
รับผิดชอบของครูอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม ให้สถาบันผลิตครู
ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ทางการพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาคน
ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในวิชาชีพ

การศึกษาเอกชน

สนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชน องค์กรหรือสมาคมต่าง ๆ จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนอย่างมีคุณภาพและให้มากขึ้น

มาตรการการศึกษามุ่งช่วยเหลือทางด้านวิชาการ พัฒนาบุคลากรตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ ให้สถานศึกษาเอกชนร่วมกันศึกษา ค้นคว้า และวิจัยการจัดการศึกษาอาชีพอิสระในแต่ละท้องถิ่น และให้จัดการศึกษาในสาขาที่มีความพร้อมและเป็นความต้องการของตลาดแรงงาน

การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

ทำนุ บำรุงและส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชน มีความรู้ ความเข้าใจ ศรัทธา นำหลักธรรมของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตลอดจนปลูกฝังจิตสำนึกเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมไทย รวมทั้งภูมิปัญญา ท้องถิ่น ร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาและเผยแพร่มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ

มาตรการการศึกษามุ่งพัฒนาการเรียนการสอนสังคมศึกษา เพื่อสอดแทรกความรู้ และหลักธรรมคำสอนของศาสนา ให้ภาคเอกชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตใจ มุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา พัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนแต่ละระดับขยายขอบเขตความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล เอกชนและองค์กรระหว่างประเทศในการค้นคว้าวิจัยด้านการอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม มีการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำผลไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จัดระบบเครือข่ายข้อมูลเพื่อให้บริการข้อมูลและการค้นคว้า แลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งภายในและต่างประเทศ ประสานงานระหว่างสถาบันทางวัฒนธรรม ครอบครั้ว ศาสนาและการศึกษา เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุข อบอุ่น เป็นปึกแผ่น ป้องกันความแปลกแยกแตกร้างของสมาชิกทั้งในเมืองและชนบท

การบริหารและสนับสนุน

เพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษา มีความคล่องตัวในการบริหารการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้สามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรการการศึกษาและพัฒนาโครงสร้างระบบข้อมูลและสารสนเทศให้มีความถูกต้อง รวดเร็ว ทันสมัย ให้ครอบคลุมระดับประเทศ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของระบบข้อมูลนำไปใช้เพื่อการวางแผน การตัดสินใจ ให้เข้ารับการศึกษาดูงาน สัมมนาและดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะในการทํางานให้มากยิ่งขึ้น

ความหมาย แนวคิด และสาระสำคัญของโลกาภิวัตน์

ความหมายของโลกาภิวัตน์

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ไว้ดังต่อไปนี้

(สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ อ่างถึงใน เยาวลักษณ์, 2537) ทรงเรียบเรียงจากตำราที่นำมาประกอบการสอนในวิชาประวัติศาสตร์โลกร่วมสมัย ทรงให้ความหมายดังนี้ คือ โลกานุวัตร หมายถึง กระบวนการที่เชื่อมโยงพัฒนาให้ประเทศต่าง ๆ ในสังคมโลก มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จนอยู่สภาพเหมือนหนึ่งว่า "ไร้พรมแดน" โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไร้พรมแดนทางเศรษฐกิจ แนวคิดโลกานุวัตร อิงอยู่กับระบบนายทุน การค้าเสรีที่เปิดกว้าง ประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนตามแนวคิดโลกานุวัตรโลก จะติดต่อสัมพันธ์กันอย่างรวดเร็วและร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดอยู่ในสภาพพึ่งพาเกี่ยวเนื่อง และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Global interdependence and interaction)

โลกานุวัตร หมายถึง การที่สังคมทั้งหลายในโลก ถูกทำให้เปลี่ยนแปลงไปตามกัน โดยมีบางสังคมที่มี "อำนาจ" ทางการเมือง และเศรษฐกิจ เป็นผู้กำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง และกำหนดแบบแผนของความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

(ราชบัณฑิตยสถาน อ่างถึงใน ไทยรัฐ, 2537) ได้ให้ความหมายของโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีความหมายว่า การแผ่ถึงกันทั่วโลก การเข้าถึงโลก การเอาชนะโลก มาจากรากศัพท์ภาษาสันสกฤต โดยนําคำ "โลก" มารวมกับคำ "อภิวรฺตน" ซึ่งแปลว่าการเข้าถึง การแผ่ถึง การเอาชนะ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2537) ให้ความหมายเกี่ยวกับยุคโลกาภิวัตน์ ว่าหมายถึง ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกในการสื่อสาร โดยใช้ดาวเทียม ใยแก้วนำแสง มีสภาพการเปิดโอกาสกว้าง เพราะการไหลอย่างเสรีของข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึงทุกมุมโลก การขนส่ง สื่อสารคมนาคมช่วยย่นเวลา และระยะทางรอบโลกจากไกลเป็นใกล้ ด้วยการติดต่อสัมพันธ์ข้ามโลก

อย่างรวดเร็ว อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน คนต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม สามารถแลกเปลี่ยนไปมาหาสู่กันได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดจิตสำนึกใหม่ทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรม

โลกาภิวัตน์ (Globalization) ในความหมายของ ยาน โอเบอร์ก (อ้างถึงใน สุวรรณ - ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2536) มีความหมายถึง ยุคที่ไม่มีกรอบความคิดแบบรัฐชาติ แต่คนในยุคจะต้องมีจิตสำนึกระดับโลก (World Mentality) มีจิตใจอันหลากหลายในเชิงวัฒนธรรม (Multi-cultural Mind) การฝึกฝนและเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอันหลากหลาย การคิดไปข้างหน้าไกล ๆ เป็นสิ่งที่จำเป็น

โลกาภิวัตน์ (Globalization) ในความหมายของ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2537) หมายถึง ขบวนการพัฒนาในระดับโลก หรือการเกิดขึ้นและการพัฒนาของระบบโลกที่ไร้พรมแดนการขยายตัวของการสะสมทุน และการค้ำนำไปสู่การเชื่อมโยงของเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมระหว่างทวีปยุโรป อเมริกา แอฟริกา และเอเชีย โดยมียุโรปเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

สมาน - สุนน อมรวิวัฒน์ (2535) ได้กล่าวถึง ยุคโลกาภิวัตน์ในความหมายของ สังคมข่าวสารว่า หมายถึง สังคมที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างรวดเร็วโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเงื่อนไขของเวลาและสถานที่ไม่ใช่อุปสรรคอีกต่อไป มีการผสมผสานทางความรู้ ความคิด ความรู้สึก มนุษย์จึงจำเป็นต้องเลือกรับข่าวสารอย่างฉลาด มีสติและวิจารณญาณ ผู้ที่มีข่าวสารที่แม่นยำ ครอบคลุม สะเอียด แจกแจงเป็นระบบ ผู้นั้นเป็นผู้ได้เปรียบ

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมา พอจะสรุปความหมายของโลกาภิวัตน์ได้ว่า หมายถึง ยุคที่โลกมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม คนในแต่ละส่วนของโลกจะติดต่อสัมพันธ์กันอย่างรวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ก่อให้เกิดการร่วมมือ พึ่งพา มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิด มีการศึกษาและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ต่อกันเกิดจิตสำนึกใหม่ทางศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม

แนวคิดของยุคโลกาภิวัตน์

ปีเตอร์ ดร็คเกอร์ (อ้างถึงใน สุเรษฐ บัวชาติ, 2537) ได้กล่าวถึง การปรับเปลี่ยนของสังคมไปสู่สังคมแห่งความรู้หรือสังคมข่าวสารข้อมูล จะเห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม ความเชื่อ โครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ ความคิดและระบบการเมืองรวมทั้งโลกทัศน์ ทรัพยากรที่สำคัญและเป็นรากฐานคือความรู้ รัฐประชาชาติ เป็นระบบโครงสร้าง

ที่มติดอกอยู่กับรัฐใดรัฐหนึ่ง ภูมิภาค ประเทศ และเผ่าพันธุ์ แต่จะมีลักษณะแข่งขันและอยู่ร่วมกัน มีระบบการตลาดแบบเสรี และการผสมผสานกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กลุ่มผู้นำในสังคมคือปัญญาชน (Intellectuals) และผู้จัดการ (Managers) ผู้มีการศึกษาคือ ทรานส์ลักซ์ชันและผู้รักษา มาตรฐานของสังคม ต้องเผชิญหน้ากับการเรียกร้องใหม่ ๆ ทำทายใหม่ ๆ รับผิดชอบใหม่ ทำให้คนมีความรู้สำคัญขึ้นมา สังคมลักษณะนี้ต้องการการการณีกกำลัง กลุ่มผู้นำซึ่งสามารถสังเกตเห็น เป้าหมายทั้งในระดับท้องถิ่น ปัญหาเฉพาะเรื่อง สามารถแยกประเพณีให้เป็นสิ่งที่ยึดถือร่วมกัน และยึดถือคุณค่าแบบเดียวกัน ความคิดที่ดีเด่นแบบเดียวกันและความเคารพนับถือร่วมกันได้

สังคมแห่งความรู้ต้องการผู้มีการศึกษาในจำนวนที่มากกว่าสังคมสมัยก่อน คุณงามความดี ก็ยังเป็นรากฐานที่สำคัญ ผู้มีการศึกษาจะต้องมีความสามารถยอมรับวัฒนธรรมและประเพณีอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากของตัวเองได้ จะต้องประกอบไปด้วยความคิดอ่านที่ผ่านการฝึกฝนแล้วเป็นอย่างดี ต้องอยู่ในฐานะ "พลโลก" ทั้งในความคิด การยอมรับและข่าวสารข้อมูล พร้อมกับดูแลวัฒนธรรม ท้องถิ่นเดิมของตัวเองไปด้วย การเรียนรู้เรื่องราวของประเทศอื่น ๆ นอกเหนือจากประเทศที่ตน อาศัยอยู่เป็นสิ่งจำเป็น (สิริวรรณ ศรีพหล, 2530) โคแกน คอลลินส์ และซากาเรีย (Cogan, Collins and Zakariya อ้างถึงใน สิริวรรณ, 2530) ได้ให้แนวคิดว่าควรขยายขอบเขต ความเป็นพลเมืองคือออกไปอย่างกว้างขวาง เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อไปเกือบทุกประเทศในโลก การเตรียมคนให้เป็นสมาชิกที่ดี จึงไม่อาจจำกัด ขอบเขตเฉพาะชุมชน รัฐ หรือประเทศที่ตนเป็นสมาชิกเท่านั้น ควรจะต้องเตรียมในฐานะเป็น หน่วยหนึ่งของสังคมโลก ถ้ามนุษยทุกคนสามารถที่จะมองเห็นถึงความเชื่อมโยงกันของวัฒนธรรม ต่าง ๆ ทั้งหลายที่อยู่ในโลก จะทำให้มนุษยมีความชื่นชมมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ต่างกั นเหล่านั้น ลดความยึดถือชาติตนว่าเหนือกว่าชาติอื่นมองเห็นโลกเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับ ผลกระทบและผลประโยชน์ที่จะเกิดกับสังคมโลกโดยรวมมากกว่า การพัฒนาจริยธรรม การรับผิดชอบ และการเอาใจใส่ต่อโลก จะช่วยให้มนุษยมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่นมากขึ้น การมีสายตายาวไกลไปถึงโลกในอนาคตที่ควรจะเป็น เพราะการคำนึงถึงอนาคตจะช่วยกำหนด พฤติกรรมของมนุษยในปัจจุบันได้ ถ้ามนุษยต้องการอาศัยอยู่บนโลกที่มีความสงบ สันติ ดำรงชีวิต อยู่ได้อย่างมีความสุขการคำนึงถึงตนเองในฐานะเป็นพลโลกก็เป็นสิ่งจำเป็น

สาระสำคัญของคนในยุคโลกาภิวัตน์

ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน (อ้างถึงใน พะนอม แก้วกำเนิด, 2534) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้คนเราลดอคติการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เน้นอุตสาหกรรม ทำให้เราหันมาใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ส่งผลให้คนแข่งขัน เอารัดเอาเปรียบเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น การคำนึงถึงคนอื่น ส่วนรวม คุณธรรมจริยธรรมลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด คนรุ่นใหม่ที่เราจะสร้างขึ้นต้องประกอบด้วยคุณลักษณะเด่น 7 ประการ คือ

1. ต้องเป็นผู้ที่มีความมั่นใจ เชื่อมั่น กล้า เป็นผู้ไม่ยอมแพ้
2. มีเทคนิควิธีการในการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น
3. มีจริยธรรม ยึดกติกา
4. มองเห็นและรู้ทันปัญหาของสังคม ร่วมมือและเรียกร้องให้คนอื่นแก้ปัญหา
5. มองเห็นผลกระทบของโลกที่มีต่อสังคม
6. รู้ถึงปัญหาที่เผชิญร่วมกันของมนุษยชาติ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความอดอยาก

สงครามนิวเคลียร์

7. เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลก

ความหมาย หลักการ แนวคิด สาระสำคัญของสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

โลกาภิวัตน์ เป็นระบบการเปลี่ยนแปลงของระบบโลก ซึ่งประกอบไปด้วยมิติทั้งทาง เศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางวัฒนธรรม ไม่เพียงครอบคลุมเพียงพัฒนาการทางสังคมเท่านั้น แต่เกี่ยวพันโดยตรงกับพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่เราจะศึกษา เรื่องโลกาภิวัตน์ได้ เราต้องมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ต้องศึกษาเรื่องทั้งหมดของโลก ไม่ใช่เรื่อง เฉพาะด้านระบบการศึกษาปัจจุบันและการวิเคราะห์โลกด้วยมุมมองเฉพาะด้านไม่เพียงพออีกต่อไป เพราะเป็นการวิงวอนกระแสโลกาภิวัตน์ โลกปัจจุบันคือขบวนการเคลื่อนตัวที่ซับซ้อนทำให้ระบบ การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมพัฒนาการทางธรรมชาติ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้ง สิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีกฎทางเศรษฐศาสตร์ที่เป็นอิสระและแยกตัว ออกจากกฎการเมืองและวัฒนธรรม จุดยืนใหม่ควรเป็นจุดยืนที่กว้างไกลและประสานผลประโยชน์ ของคนหลากหลายชั้นชน หลากหลายเชื้อชาติ หลากวัฒนธรรม และคนในประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ นี่คือนิยามโลกใหม่ที่เชื่อมมนุษยชาติทุกมุมโลกเข้าด้วยกัน สภาวะแห่งวิกฤติการณ์

โลกกำลังเชื่อมชะตากรรมของมนุษย์ทั่วโลกเข้าด้วยกัน โลกที่ประชาชนทุกมุมโลกต้องประสานพลังของความรู้ความเข้าใจ และวิถีสานแห่งความรักที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ ต่อสังคม และต่อธรรมชาติ จึงจะสามารถก้าวผ่านวิกฤติ รักษาโลกและสังคมนี้ไว้ได้

ความหมายของสังคมวิทยา

คำว่า สังคมวิทยา (Sociology) มาจากภาษาลาตินว่า Socius ซึ่งแปลว่า เพื่อนหรือผู้คบหาสมาคม และ logos แปลว่า ถ้อยคำ จึงแปลตรงตามตัวได้ว่าเป็นการอภิปรายกันถึงเรื่องสังคมมนุษย์ ประสาท หลักศิลา (อ้างถึงใน ยุพดี กะจะวงษ์, 2536)

ส่วนสุพิศรา สุภาพ (อ้างถึงใน ยุพดี กะจะวงษ์ : 2536) กล่าวว่า สังคมวิทยา เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ความสัมพันธ์เหล่านี้ไม่ว่าในรูปใด มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ในการดำรงอยู่ต่อไปในสังคม ความสัมพันธ์เหล่านี้ประกอบกันขึ้นมาเป็นโครงสร้างของสังคมและมีอิทธิพลอย่างมากเหนือพฤติกรรมของมนุษย์ จากความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อกัน ทำให้ได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ และพัฒนาบุคลิกภาพ นิสัยใจคอ ความคิดและแบบของการดำเนินชีวิต ซึ่งบางส่วนก็ขึ้นอยู่กับกรอบที่ได้รับ

สังคมวิทยา เป็นวิชาหนึ่งในสังคมศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาชีวิตในสังคม ทางสังคมวิทยา ถือว่าสังคม กลุ่มคนหรือองค์กรใดก็ตามมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน แต่แต่ละส่วนมีหน้าที่ช่วยยื้อสังคมดำรงอยู่ได้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าส่วนใดก็ตาม ย่อมมีผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ของสังคมเป็นส่วนรวม ดังนั้น ถ้าเรามีความเข้าใจสังคม ทั้งระบบก็จะช่วยให้เราวางแผนดำเนินการแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ และสามารถนำสังคมไปสู่สภาพที่คนส่วนใหญ่ต้องการได้ (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟ้า, 2522)

หลักการทางสังคมวิทยา

จรัญ พรหมอยู่ (2526) ได้กล่าวว่า สังคมวิทยาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับคนในฐานะอยู่ร่วมกับผู้อื่น สภาพเงื่อนไขสังคมที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของผู้คน ปรากฏการณ์ทางสังคม ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และหากกฎเกณฑ์กว้าง ๆ เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้นโดยการสังเกตพิจารณา (Empiricism) ทดลองอย่างมีระเบียบ มีเหตุผล มีการวิเคราะห์จนสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ตรงกัน และยอมรับว่าเป็นความจริง

แนวคิดทางสังคมวิทยา

แนวคิดที่สำคัญ คือ แนวคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการของความรู้ การนำเอาวิธีการวิทยาศาสตร์มาศึกษาสังคม มาปรับปรุงสังคม ของ ออกุสต์ คองต์ (Auguste Comte)

เอมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) ก็มีแนวคิดว่าการศึกษาคือเรื่องจริงและปรากฏการณ์ทางสังคมต้องได้มาจากการสังเกตด้วยการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

แมกซ์ วีเบอร์ (Max Weber) มีแนวคิดหลักว่า สังคมวิทยาเป็นเรื่องของความรู้ที่มีเหตุผล มีหลักฐานสนับสนุน (Empirical) โดยวิธีสังเกต รวมทั้งทำความเข้าใจการกระทำของแต่ละบุคคล

สาระสำคัญของสังคมวิทยา

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสังคมว่าสังคมกับมนุษย์ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สังคมมีการสืบแทน (Recruitment) การอบรมขัดเกลา มีส่วนสำคัญยิ่งต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณี ความเชื่อและการดำรงชีวิต การควบคุมทางสังคม (Social Control) เป็นความจำเป็นต่อความอยู่รอดของสังคม สังคมมีการเปลี่ยนแปลง (Social Change) ยิ่งปัจจุบันโลกมีการติดต่อกัน เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ สื่อสารมวลชน และการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จึงเป็นการยากที่จะรักษาวัฒนธรรมเดิมและอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้โดยลำพัง สังคมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์ทุก ๆ คน และถ้ามนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญ มุ่งหาทางปรับปรุงสังคม ก็จะทำให้สังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น

สรุป สังคมและมนุษย์ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สังคมแต่ละสังคมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สังคมวิทยาว่าด้วยเรื่องระบบการสืบแทน การควบคุมทางสังคมและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องให้ทันเหตุการณ์กับความเปลี่ยนแปลง เพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ ครูก็มีสถานภาพและบทบาทที่สำคัญในสังคมจำเป็นต้องเข้าใจระบบและตระหนักถึงความสำคัญของสังคม เพื่อหาทางป้องกันแก้ไขและปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น

ความหมายของรัฐศาสตร์

รัฐศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่เก่าแก่ศาสตร์หนึ่งในหมวดวิชาสังคมศาสตร์ (Social Science) ศัพท์คำว่า "รัฐศาสตร์" ตรงกับคำในภาษาอังกฤษ คือ "Political Science" ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ ได้แก่

เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์ (2515) ให้คำจำกัดความว่า รัฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับรัฐ การกำเนิด วิวัฒนาการของรัฐและรัฐในสภาพที่เป็นอยู่เกี่ยวกับองค์การปกครองหรือสถาบันการเมืองที่ต้องออกกฎหมายและรักษาการให้เป็นไปตามกฎหมาย การติดต่อสัมพันธ์ของเอกชน (Individual) หรือกลุ่มชน (Group) กับรัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐ ตลอดจนการศึกษาถึงแนวความคิดทางการเมือง (Political Ideas) อันมีอิทธิพลมหาศาลต่อความคิดของนักการเมืองเอกของโลก และต่อวิวัฒนาการของรัฐและการเปลี่ยนแปลงของระบบการปกครองรัฐในโลก รัฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึงพฤติกรรมทางการเมืองหรือการแสวงหาอำนาจ (Power - seeking) ของกลุ่มการเมืองหรือภายในกลุ่มการเมือง หรือของสถาบันการเมือง การพยายามมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐ และการกำเนิดนโยบายของรัฐด้วย

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2521) ได้ให้ความหมายของรัฐศาสตร์โดยสรุปว่าหมายถึง การศึกษาเรื่องการปกครองและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาเกิด การรวม การเปลี่ยนแปลง และความเลื่อมของชุมชนทางการเมือง ตลอดจนรูปแบบของการปกครองกฎเกณฑ์และการปฏิบัติที่ชุมชนต่าง ๆ แก่ปัญหาการขัดแย้ง

หลักการทางรัฐศาสตร์

จรูญ สุภาพ (2527) ได้กล่าวถึงหลักการทางรัฐศาสตร์ในปัจจุบันนิยมใช้วิธีพิสูจน์ทดลอง (Empirical method) คือการศึกษาด้วยการสังเกตพิจารณาหาข้อสรุป หรือกฎทางการเมือง ศึกษาในแนวพฤติกรรม (Behavioral approach) ยึดลักษณะการดำเนินการทางการเมืองของมนุษย์ ความหมายแห่งการกระทำ วิธีประวัติศาสตร์และเปรียบเทียบ ศึกษาในแง่กฎหมาย วิธีการพิสูจน์ทดลอง (Empirical) และวิธีวิทยาศาสตร์ (Scientific) ให้ข้อเท็จจริงและความเชื่อที่มีเหตุผล เศรษฐศาสตร์ สถิติ มนุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา ลักษณะที่ค้ำของรัฐศาสตร์ คือ นำความรู้จากหลายสาขาประกอบการพิจารณาและใช้ประโยชน์

แนวคิดทางรัฐศาสตร์

จรรยา สุภาพ (2527) ได้รวบรวมแนวคิดทางรัฐศาสตร์ไว้โดยอธิบายว่ารัฐศาสตร์มีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล มีศีลธรรม มีความเท่าเทียมกัน ความคิดเรื่องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของโลก หลักจริยธรรมและศาสนาคือสิ่งที่คอยยับยั้งการดำเนินทางการเมืองรวมทั้งมีการคิดค้นศึกษาพิจารณาและถกเถียงเรื่องรัฐในแง่ เหตุผลความชอบธรรม ขอบเขตหน้าที่ กระบวนการและความรับผิดชอบ

สาระสำคัญของรัฐศาสตร์

จรรยา สุภาพ (2527) ได้กล่าวว่า รัฐศาสตร์ครอบคลุมถึงการศึกษาที่มาและวิวัฒนาการของรัฐ การอธิบาย การวิเคราะห์และการเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญโครงสร้างของรัฐบาล กระบวนการทางการเมือง ระบบกฎหมาย บทบัญญัติแห่งรัฐ ที่ใช้บังคับ บุคคล หรือกลุ่ม องค์การ ธุรกิจ ความสัมพันธ์ในสังคม และการศึกษา พิจารณาถึงหน่วยงานและกระบวนการทางเทคนิค ในการบัญญัติกฎหมาย ใช้บังคับกฎหมาย ตีความ และตัดสินคดีต่าง ๆ ศึกษากิจกรรมและลักษณะของพรรคการเมืองและกลุ่มอิทธิพล วิเคราะห์ลักษณะของมติมหาชนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในแง่ของการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และอุดมการณ์ การกำหนดและควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐโดยการใช้กฎหมายระหว่างประเทศและองค์การระหว่างชาติพยายามหาข้อวินิจฉัย (Inference) หรือกฎทั่วไป (Generalization) หรือข้อสรุปเกี่ยวกับรัฐ รัฐบาล กฎหมาย และพฤติกรรมทางการเมือง วิชารัฐศาสตร์มีเนื้อหาและแนวโน้มที่เกี่ยวข้องกับวิชาประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา สถิติ กฎหมาย มนุษยวิทยา ภูมิศาสตร์ ปรัชญาและอื่น ๆ เช่น บทบาทของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการเศรษฐกิจ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์และวิชา เศรษฐศาสตร์ในตนเองเดียวกัน การรักษาเสถียรภาพของบุคคลให้พ้นจากการคุกคามของอำนาจรัฐนั้นเกี่ยวข้องกับหลักการของวิชาต่าง ๆ เช่น วิชารัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ปรัชญา นิติศาสตร์ และจิตวิทยา

สรุป รัฐศาสตร์เป็นวิชาที่มีความเชื่อว่ามนุษย์มีความเสมอภาค มีเหตุผลและเชื่อเรื่องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของโลก อธิบายเรื่องที่มาของรัฐ หน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งสิทธิ เสรีภาพของประชาชน พฤติกรรมทางการเมืองหรือการแสวงหาอำนาจหรือกลุ่มการเมือง สอนให้คนรู้เท่าทันกระแสความเปลี่ยนแปลงของนโยบายทางการเมืองของโลก รู้จักปรับตัวให้สอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ความหมายของเศรษฐศาสตร์

คำว่า "เศรษฐศาสตร์" หรือ "Economics" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะที่สำคัญ ๆ เท่านั้น เช่น

คณะกรรมการราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าเศรษฐศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน มี 2 สาขา คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ภาคที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจส่วนเอกชน หรือปัญหาการตลาด เป็นต้น และเศรษฐศาสตร์มหัพภาค ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ภาคที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม เช่น ปัญหาเรื่องรายได้ของประชาชาติ การออมทรัพย์ของประชากร ปัญหาการลงทุน

สุรศักดิ์ บุณาค (2520) ให้ความหมายของเศรษฐศาสตร์ว่า คือ วิชาสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวกับการทำมาหากินของคนในสังคม การเลือกตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีให้เพียงพอ เพื่อผลิตสิ่งของและบริการ และเพื่ออุปโภคบริโภคระหว่างบุคคลในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2524) ได้กล่าวถึง เศรษฐศาสตร์ ว่าด้วยเรื่องซึ่งเป็นพื้นฐานที่สุดของชีวิตมนุษย์ในสังคม คือ ว่าด้วยเรื่องปากท้อง เศรษฐศาสตร์ศึกษาชีวิตเศรษฐกิจของมนุษย์ ประกอบด้วยการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนปัญหาพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ คือ ทรัพยากรมีจำกัด ขณะที่ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด วิชาเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อประโยชน์สูงสุดของมนุษย์ การศึกษาเศรษฐศาสตร์จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ทางเศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์ศึกษาสถาบันทางเศรษฐกิจที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมา เพื่อกำหนดว่าจะผลิตอะไร ปริมาณเท่าใด และจะแจกจ่ายให้ใคร

ซีโนรส สุภาลัย (2529) ได้สรุปความหมายของเศรษฐศาสตร์ไว้ดังนี้ เศรษฐศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ในการเลือกหนทางที่จะใช้ปัจจัยการผลิต ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่อย่างไม่จำกัดให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเศรษฐศาสตร์ จะศึกษาในเรื่องของการบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจก การแลกเปลี่ยน และการผลิต และจุดมุ่งหมายที่สำคัญของวิชาเศรษฐศาสตร์ก็คือการกินดีอยู่ดีนั่นเอง

เจตน์ เจริญไทย (2533) ได้อ้างถึง อัลเฟรด มาร์แชล (Alfred Marshall) นักเศรษฐศาสตร์ ผู้ให้คำจำกัดความไว้ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ในการดำเนินธุรกิจเพื่อการดำรงชีวิต โดยศึกษาถึงส่วนรวมและส่วนย่อยของสังคมว่า หารายได้มาอย่างไรและใช้จ่ายไปอย่างไร

หลักการทางเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีหลักการวิเคราะห์การใช้ทรัพยากรและการเลือกใช้ทรัพยากรที่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

การเลือกระดับบุคคล หมายถึง การตัดสินใจเลือกบริโภคสิ่งของในลักษณะที่ทำให้เขาได้รับความพอใจรวมสูงสุด

การเลือกระดับประเทศ หมายถึง การกระทำโดยผู้มีอำนาจปกครองตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนของประเทศ

นอกจากนี้เศรษฐศาสตร์ยังช่วยในการตัดสินใจเลือกทางเลือก ที่เหมาะสมที่สุด จัดสรรทรัพยากรอันจำกัดไปในทางที่เกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจอันได้แก่

ปัญหาเกี่ยวกับการผลิต หมายถึง ผลดีอะไร มากน้อยแค่ไหน ใช้วิธีการ ผลิตอย่างไร จึงจะเหมาะสมที่สุด ใช้ต้นทุนน้อยแต่บรรลุเป้าหมายสูงสุด

ปัญหาการอุปโภคบริโภค หมายถึง การเลือกบริโภคสินค้าและบริการอะไรมากน้อยแค่ไหนจึงจะได้รับความพอใจสูงสุด

ปัญหาการกระจายสินค้าและบริการไปยังผู้บริโภค หมายถึง ทำอย่างไรจึงจะทั่วถึงและเหมาะสมที่สุด

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์

ตำราศักดิ์ ชัยสนิท (2524) ได้ศึกษาถึงแนวคิดที่สำคัญของนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีผู้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

นายเฮอริแมน เฮนริช กอสเสน (Hermann Heinrich Gossen) ชาวเยอรมัน มีแนวความคิดว่า สิ่งใดมีประโยชน์ แต่มีปริมาณน้อย บุคคลสามารถครอบครองเอาไว้ได้น้อย ย่อมมีมูลค่ามาก และถ้าสิ่งนั้นสามารถครอบครองได้มากขึ้นเป็นลำดับ จะมีมูลค่าน้อยลง กอสเสนได้ตั้งสมมุติฐานว่าผู้บริโภค จะเลือกซื้อสินค้าและบริการให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด สำหรับตนเอง

นายเลออง ว็อลรัส (Leon Walras) ชาวฝรั่งเศส กล่าวสรุปในเรื่องของความสมดุลว่า เมื่อสินค้าทั้งหลายมีราคาปกติ ไม่ขาดแคลน จะเกิดความสมดุล และถ้าสินค้ามีมากเกินไปหรือน้อยเกินไปจะเกิดความไม่สมดุล ราคาจะถูก ราคาจะแพงหาซื้อไม่ได้เมื่อเหตุการณ์

เป็นเช่นนั้น ก็จะค่อย ๆ เกิดความสมดุลอีกครั้ง โดยมีราคาและปริมาณของสินค้าเป็นตัวปรับ
ให้เกิดความสมดุล

สาระสำคัญของเศรษฐศาสตร์

ดาร์ลิ่ง คัด (2524) ได้กล่าวถึง สาระสำคัญของเศรษฐศาสตร์ไว้โดยรวม
ดังนี้

เศรษฐศาสตร์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น ทำอย่างไรจึงจะหารายได้
พอกับค่าใช้จ่าย และยังเป็นเครื่องมือในการศึกษา วิเคราะห์ แปลข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจ
เข้าใจสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น อย่างถูกต้อง มีเหตุผล ทำให้รักษานโยบายของ
ประเทศได้ เช่น การค้าระหว่างประเทศ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด

สรุป เศรษฐศาสตร์ คือ วิชาที่ศึกษาถึงเศรษฐกิจ อันได้แก่ระบบของการทำมาหากิน
ของคนในสังคมที่มีการผลิต การบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจ
และหาแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างมีคุณธรรม เพื่อผลักดันให้เศรษฐกิจพัฒนาไปตามครรลอง
ที่เหมาะสม และรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความหมายของวิทยาศาสตร์

คำว่า "วิทยาศาสตร์" (Science) หมายถึง ความรู้ทั่ว ๆ ไป นิดา สะเพียรชัย
และคณะ (2523)

สิบบนน์ เกตุทัต (2535) ได้ให้ความหมายวิทยาศาสตร์ว่า หมายถึง ความรู้
เกี่ยวกับธรรมชาติที่มนุษย์ได้สะสมกันมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันไปจนอนาคต เช่น เรื่องธรรมชาติ
เอกภพเป็นการศึกษาว่าสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมีความเป็นมาอย่างไร สัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
มีการพัฒนาเริ่มจากอะไร จนเป็นอย่างไร มีระเบียบแบบแผนมีหลักเกณฑ์หรือไม่ เป็นความรู้
เกี่ยวกับความจริงที่ทดสอบได้

วิทยาศาสตร์ตามความหมายใน The Columbia Encyclopedia (1965) หมายถึง
ความรู้ที่สะสมและจัดไว้อย่างมีระบบ ความรู้นี้ได้มาจากประสบการณ์ธรรมชาติ ความเจริญ
ก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ไม่เพียงแต่จะได้มีการสะสมความรู้ไว้ แต่จะมีการใช้ระเบียบ
วิธีวิทยาศาสตร์และทัศนคติที่ดีอีกด้วย

ลีปบงนัท เกตุทัต และ วิโรจน์ ตันตราภรณ์ (2526) กล่าวว่า วิทยาศาสตร์ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบและปรากฏการณ์ในเอกภาพทั้งที่เป็นสถิติศาสตร์และพลศาสตร์

นิตา สะเพียรชัย และคณะ (2523) สรุปว่า วิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ค้นหาความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยใช้กระบวนการในการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ขั้นมูลฐานที่นักวิทยาศาสตร์ ค้นคว้าเพื่อสนองความใคร่รู้ โดยไม่คิดหวังผลประโยชน์จากการนำความรู้ที่ได้ไปใช้

หลักการทางวิทยาศาสตร์ (Principle) เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์
มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

สุวัฒน์ นิยมคำ (2531) ได้สรุปคุณสมบัติของหลักการทางวิทยาศาสตร์ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. สามารถนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติได้
2. สามารถนำไปพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นได้
3. สามารถที่จะใช้หลักอ้างอิงในการลงความคิดเห็น เพื่อหาสาเหตุของปรากฏการณ์ได้
4. สามารถนำความรู้เกี่ยวกับหลักการไปควบคุมสถานการณ์ได้
5. สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องได้

ปรีชา วงศ์ชูศิริ (2526) ได้กล่าวถึงหลักการว่า คือ กลุ่มของมโนคติที่เป็นความรู้หลักทั่วไป เป็นความจริงที่ใช้อ้างอิงได้ คุณสมบัติของหลักการคือ จะต้องนำมาทดลองซ้ำได้ และได้ผลเหมือนเดิม

นิคม ทาแดง และสุจินต์ วิศวะธีรานนท์ (2531) ได้กล่าวถึงหลักการทางวิทยาศาสตร์ไว้ดังนี้ หลักการจัดเป็นความรู้วิทยาศาสตร์ประเภทหนึ่งที่ผสมผสานมโนคติเข้าด้วยกัน และสามารถใช้เป็นหลักในการอ้างอิงได้ หลักการจึงต้องเป็นความจริง สามารถทดสอบได้ และได้ผลเหมือนเดิม มีความปรนัย และเป็นที่ยอมรับตรงกัน

แนวความคิดทางวิทยาศาสตร์

ทาลีส (Thales 636 - 546 ก่อน ค.ศ.) เขาอธิบายว่า กฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ มีใช้การกระทำของเทพเจ้า แต่เป็นเพราะธรรมชาติที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เขาแสดงความเห็นว่า น้ำคือที่มาของทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาล น้ำจะเกิดเป็นวัฏจักรจากรูปอน้ำ น้ำแข็ง และน้ำที่ตกลงมาจากฟ้า แล้วกลับขึ้นไปบนท้องฟ้าเช่นนี้ซ้ำวันรันดร

อาร์คีเมเดส (Archimedes 287 - 212 ก่อน ค.ศ.) ค้นพบกฎของคานาคือคานั่งคานกฎเกี่ยวกับการหาความหนาแน่นของวัตถุ ที่เรียกว่า "กฎการหาความหนาแน่นของอาร์คีเมเดส" และใช้เป็นมาตรฐานจนทุกวันนี้ ทั้งให้เหตุผลได้ ความรู้บางอย่างมีการเปลี่ยนแปลง ความรู้บางอย่างมีการค้นพบเพิ่มขึ้น กระบวนการค้นคว้าที่มีระบบระเบียบที่เรียกว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์ทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในด้านต่าง ๆ มากมาย

สาระสำคัญของวิทยาศาสตร์

สมร ชัยขวัญ (2536) ได้กล่าวถึง วิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยความรู้ที่มีอยู่ในธรรมชาติซึ่งค้นพบได้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปเป็นความจริงที่สามารถแสดงให้เห็นประจักษ์ได้ ทดสอบและหาหลักฐานสนับสนุนได้ แต่ต้องยอมรับว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์เปลี่ยนไปตามกาลเวลา เช่น ความเชื่อของคนในสมัยโบราณเกี่ยวกับลักษณะของโลกที่แตกต่างกัน จนปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก้าวหน้าไปมากสามารถส่งยานอวกาศส่งดาวเทียมออกไปนอกโลก ถ่ายภาพด้านต่าง ๆ ของโลก ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับโลกถูกต้องยิ่งขึ้น และยืนยันได้ว่ารูปร่างของโลกเป็นทรงกลม

สรุป วิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ค้นหาความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเป็นระบบ และมีหลักการที่เป็นจริง สามารถทดสอบได้ ส่งผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงการค้นพบใหม่ ๆ ทางเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ นอกจากนี้วิทยาศาสตร์ยังปลูกฝังให้มนุษย์มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต

โลกกำลังเข้าสู่การเปลี่ยนยุค ถือเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติ การที่มนุษย์สามารถมองเห็นโลกในอนาคต จะทำให้มนุษย์ปรับตัวได้ทันเหตุการณ์ และแก้ปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนที่เกิดขึ้นกับโลกได้ การมองประกอภกันด้วยความรับรู้หลายด้านและหมายมิตินี้ จะช่วยให้เรามีโลกทัศน์ที่กว้างไกล เพราะเราต้องศึกษาเรื่องทั้งหมดของโลกไม่ใช่ เรื่องเฉพาะด้านสิ่งที่สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ให้กับคนในยุคนี้คือการเตรียมพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง

ไว้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อน รวดเร็ว และผันผวน ซึ่งมนุษย์ต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพเพียงพอ ที่จะอยู่ในสังคมแห่งอนาคต หรือสังคมปัญญา ความรู้จะกลายเป็นอำนาจใหม่ที่ยิ่งใหญ่กว่าเงินตราเพราะความสามารถในการปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น การใช้นโยบายทางการเมือง การพัฒนาทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการค้นพบทางเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ ต้องพึ่งพาความรู้หรือมันสมองของมนุษย์

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครู

มีนักการศึกษา นักวิชาการ และผู้วิจัยบางท่านได้ให้แนวคิดเป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ ชุมพล หลีกชัย (2525) ได้ให้ความหมายคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครูไว้ในบทความเรื่อง "การสร้างคุณภาพการศึกษา" ดังต่อไปนี้

ด้านบุคลิกลักษณะ สังคมต้องการครูที่มีคุณสมบัติเหล่านี้ คือ

1. มีความศรัทธาในอาชีพครู
2. มีระเบียบวินัย
3. มีเหตุผล
4. สุภาพอ่อนโยน
5. อุตทนมไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
6. ขยันขันแข็งและกระตือรือร้นในการทำงาน
7. สุขุมรอบคอบ พุทธิศรัทธ้อยซ์ศค้ำ
8. รู้จักควบคุมอารมณ์
9. กล้าแสดงความคิดเห็น และกระทำสิ่งที่มีเหตุผลและเป็นผู้ที่น่าไว้วางใจ นักกีฬา สัมพงษ์ พละสุรีย์ หรือ คำพมาน คนโต (อ้างถึงใน สราญลักษณ์ แซ่มสาคร, 2537) ให้ทัศนะด้านบุคลิกภาพของครูไว้ว่า

1. ครูต้องเป็นผู้มีข้อมูล รู้จักนำข้อมูลมาใช้ในชีวิตประจำวันและในการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ
2. ครูต้องให้ความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสถานศึกษา มีความสามัคคีปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ได้ผลดี และรับอาสางานที่โรงเรียนมีอยู่
3. ครูต้องร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในชุมชน

ชม ภูมิภาค (2537) ได้กล่าวไว้ว่าในยุค Globalization คือ ยุคที่โลกทั้งโลก ต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ มากขึ้น จำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทของครูใหม่ คือ จากเดิมที่ครูทำหน้าที่เป็นแค่แหล่งข้อมูล ก็เปลี่ยนมาเป็นผู้จัดการข่าวสารแทน หน้าที่ในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ เกี่ยวกับข่าวสารต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ครูควรจะมีมากขึ้น

ประกอบ คุปรัตน์ (2537) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครูยุคใหม่ มีสาระสำคัญ

1. ครูควรมีวิธีการคิด กล้าคิด กล้าทำ กล้าที่จะเป็น
2. ครูต้องมีพลังใจมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ ชอบที่จะลองของใหม่ มองเห็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตถือเป็นความสนุก
3. ครูต้องคิดและทำในลักษณะเตรียมการล่วงหน้า ต้องทำความเข้าใจในสังคมอนาคต พร้อมทั้งจะพัฒนาสังคมอนาคตที่ดีที่เหมาะสมพยายามมองไปข้างหน้าให้ไกล เช่น อีก 10 ปี ข้างหน้า สังคมไทยจะเป็นอย่างไร ตัวเราจะทำอะไรในยุคนั้น
4. ครูต้องมีการปรับเปลี่ยนและสร้างทีมงานใหม่ เน้นผลงานและวัตถุประสงค์เป็นตัวตั้ง สมาชิกสามารถนำความสามารถที่แตกต่างหลากหลายกัน มาช่วยกันทำงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ
5. ครูต้องเลือกจุดหมายในชีวิตใหม่ สำนวญตนเองว่าความรู้ ความสามารถ ของตนเองอยู่ที่ไหน เลือกทำในสิ่งที่มีค่ามีความหมาย ทำในสิ่งที่เกิดประโยชน์ ตนเองพอใจ และมีความสุข

นางวิษณีย์ พหลเวชช์ และคณะ (2537) ได้กล่าวว่าครูควรมีคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพในสังคมสมัยใหม่ที่มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงเร็ว ดังต่อไปนี้

1. เป็นบุคคลเรียนรู้ กล่าวคือ มีฉันทะในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้จากทุกสถานการณ์ ใช้ความจริงในการดำรงชีวิตและการทำงาน มีความสุขจากการเรียนรู้และใช้ความรู้ ลักษณะดังกล่าวเมื่อเกิดกับคนส่วนใหญ่ในสังคม เรียกว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะสร้างศักยภาพสูงสุดให้สังคม ทำให้สามารถปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสังคมไปสู่การเป็นอารยะ (Civility) และเกิดความสุขจากความรู้จริง ไม่ใช่การแสวงหาความสุขแบบบริโภคนิยมที่เกินเลย (Consumerism) ซึ่งนำไปสู่การทำลายสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. มีพฤติกรรมมองการณ์และความสามารถในการสร้างความเป็นชุมชน องค์กรเป็น เรื่องของระบบ การมีพฤติกรรมมองการณ์ต้องเรียน เรื่องระบบและฝึกการทำงานร่วมกัน การศึกษาต้องสร้างพฤติกรรมมองการณ์ เพื่อประสิทธิภาพและความสุขของการทำงานร่วมกัน

3. ความอดทน สมาธิ และความประณีตในการทำงาน งานอาชีพในสังคมสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ต้องการความอดทนและสมาธิในการทำงานอย่างเดียวยังได้นาน ๆ ต้องการความระมัดระวังและความประณีต มิฉะนั้นจะทำงานไม่ได้ผล เสียสุขภาพจิตจากความเบื่อ และมีอันตรายจากอุบัติเหตุ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2535) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของความเป็นครูไว้ด้วยกัน 2 ลักษณะ ดังนี้

รูปลักษณ์ (Appearance) ลักษณะภายนอกที่มองเห็นว่า เป็นครูที่พึงประสงค์มีความเป็นอยู่และวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับสังคม และวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับสังคมและชุมชนนั้นมี 7 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. สดชื่น แจ่มใส สะอาดตา (Pleasant) ครูมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง แต่งกายสะอาด ยิ้มแย้มแจ่มใส
2. ตื่นตัว หนักเอาเบาสุ (Alert) ครูต้องเป็นคนที่สนใจใฝ่รู้ ตื่นตัว กระฉับกระเฉง รับรู้ข่าวสาร เฝ้าดูความเปลี่ยนแปลง และพจณปัญหาที่เกิดขึ้น
3. มั่นใจในตนเอง (Confident) สามารถแสดงออกโดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง แสดงความคิดเห็นที่สนับสนุนหรือตอบโต้อย่างมีเหตุผล
4. รู้รอบเนื่องจากได้อ่านมากฟังมาก (Well informed) ครูต้องเป็นคนที่รอบรู้ ข่าวสาร เหตุการณ์ ปัญหาของสังคม รู้จักใช้วิจารณญาณวินิจฉัยตามความรู้และประสบการณ์ของตนเอง
5. เป็นกัลยาณมิตร (Friendly or being intimate friend) มีน้ำใจ มีความใกล้ชิดผูกพันกับศิษย์และเพื่อนร่วมงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะทางสังคมเป็นที่รักไว้วางใจ
6. ฉลาด (Intelligent, Clever) ครูสามารถใช้ภาษาโต้ตอบกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง รับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ได้เข้าใจรวดเร็ว
7. สุภาพ (Courteous) กิริยาที่เหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ ไม่พูดจาล่วงเกิน และก้าวร้าว

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของความเป็นครู ได้แก่ PACIFIC แปลว่า ความสงบ หากแต่แฝงความกล้าลึกและพลังที่เปี่ยมล้น

กิจลักษณะ (Performance) ลักษณะภารกิจที่ครูต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความเจริญสมกับความเป็นครู ตามหลักพุทธธรรม เรียกว่า ภาวนา 4 คือ

1. **กายภาวนา** การพัฒนาร่างกาย (Physical development) คือ การฝึกอบรมวิธีปฏิบัติงานกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่ถูกต้อง ซึ่งได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ความรู้สึกรักชอบเกลียดชัง หรือความรู้สึกเฉยเมยต่อสิ่งเร้า เว้นและลดละเลิกการกระทำที่น่าโทษ นำไปสู่ความเสื่อมมุ่งพัฒนาการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม
2. **ศีลภาวนา** การพัฒนาความประพฤติ (Moral development) คือ การพัฒนาความประพฤติและจรรยาของบุคคล ให้เป็นไปตามหลักการ และระเบียบวินัยที่ถูกต้อง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเมตตา ซื่อตรง ไม่ลวงละเมิด จริงใจ และใช้สติปัญญา
3. **จิตตภาวนา** การพัฒนาจิตใจ (Emotional and Mental development) คือ การฝึกอบรมจิตใจให้เบิกบานผ่องใส ชัมแข็ง มั่นคง ทำให้คนเป็นมนุษย์ และมีผลต่อบุคลิกภาพของครูอย่างยิ่ง
4. **ปัญญาภาวนา** การพัฒนาปัญญา (Intellectual development) คือ การวิเคราะห์ฝึกฝนตนเองจากภายใน เช่น การสำรวจความรู้สึก ความคิด ความเข้าใจ ต่อสิ่ง เหตุการณ์ และปัญหาโดยไม่ตกเป็นทาสของอคติ คือ ความรัก โลภ โกรธ หลง ฝึกตนที่จะมองและมีปฏิกิริยาต่อสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงที่มันเป็นอยู่ รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงและสามารถใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา

คุณลักษณะด้านสมรรถภาพทางวิชาชีพ

- มีนักการศึกษา นักวิชาการและผู้วิจัยบางท่านได้ให้แนวคิดเป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้
- ชุมพล หลีกชัย (2525) ได้ให้ความคิดเห็นว่าลักษณะครูที่ดี ควรมีดังต่อไปนี้
1. ด้านการสอน พบว่าลักษณะของครูที่ดี จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสอน และมีความสามารถในการอธิบาย สอนให้ศิษย์คิดเป็น และสามารถแก้ปัญหาเป็นได้ด้วยตนเอง เป็นผู้ที่มึทักษะในการบรรยาย อธิบาย ตั้งปัญหา สรุป ความคิดเห็น ใช้ภาษาได้ถูกต้องและเข้าใจ หลักสูตรเป็นอย่างดี
  2. ด้านวิชาการ ครูที่ดีต้องเป็นผู้ที่หมั่นหาความรู้อยู่เสมอ รู้จักนำความคิดใหม่ ๆ มาปรับปรุงการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น มีการค้นคว้าวิจัยควบคู่ไปกับการสอน

คุรุสภา (2533) กล่าวไว้ในลักษณะใกล้เคียงเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านสมรรถภาพทางวิชาชีพครูที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ดังต่อไปนี้

1. รอบรู้ คือ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่เกิดขึ้นในสังคมของตนและของโลก มีความรอบรู้ในอาชีพของตน เช่น ปรัชญา การศึกษา ประวัติการศึกษา หลักการศึกษา นโยบายการศึกษา แผนและโครงการพัฒนาการศึกษา และจะต้องมีความรู้อย่างเชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร วิธีสอนและวิธีประเมินผลการศึกษาในวิชา หรือกิจกรรมที่ตนรับผิดชอบ

2. สอนดี คือ จะต้องสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน อีกทั้งให้บริการแนะแนวในด้าน การเรียน การครองตน และรักษาสุขภาพอนามัย จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถบริการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน

3. มุ่งมั่นพัฒนา คือ รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเอง คิดค้นและทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

สมพงษ์ พละสุรีย์ หรือ คำหมาน คนไค (อ้างถึงใน สราวุธลักษณ์ แซ่มสาคร, 2537) ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านสมรรถภาพทางวิชาชีพครู ในยุคโลกาภิวัตน์ว่า

1. ครูควรเป็นผู้ที่พัฒนาตัวเองอยู่เสมอ เป็นผู้แสวงหาความรู้ให้ทันเหตุการณ์ เช่น อ่านหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ หาความรู้ทุกอย่างจากสื่อต่าง ๆ

2. ครูควรเข้าเป็นสมาชิกในวิชาชีพ หรือ องค์กรที่ส่งเสริมวิชาชีพครู สมาคม การศึกษาต่าง ๆ

3. ครูควรเป็นกรรมการ เป็นผู้เสนอรายงานในที่ประชุม มีส่วนร่วมให้มาก

4. ครูต้องรู้จักใช้เทคโนโลยี สื่อต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนใจขบวนการกลุ่ม (Group process) ใช้วิธีแบบแก้ปัญหาให้มากขึ้น เน้นให้เด็กรู้จักค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ

ประกอบ คุปรัตน์ (2537) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะด้านสมรรถภาพทางวิชาชีพ มีสาระสำคัญดังนี้

1. ครูต้องพัฒนาทักษะในการจัดการ ทักษะการจัดการเป็นเรื่องราวเป็นสำหรับ ครูและอาจารย์เป็นอันมาก

2. ครูต้องฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถที่หลากหลาย เช่น ใช้คอมพิวเตอร์ร่าง และพิมพ์งาน ใช้ระบบติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ จัดรายงานการประชุม

3. ครูต้องสร้างรางวัลชีวิตให้ตนเองได้ โดยไม่จำกัดเพียงในตัวเอง หมายถึง ชื่อเสียง เกียรติยศ ความสำเร็จ ความพึงพอใจในชีวิต

วงลักษณ์ พหลเวช และคณะ (2537) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะครูในสังคมสมัยใหม่ไว้ดังนี้

1. มีความรู้ทั้งทางวัฒนธรรม ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการจัดการ ความรู้ทางวัฒนธรรมจะทำให้เข้าใจรากฐานของตนเอง ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะทำให้เข้าใจเรื่องสมัยใหม่ ความรู้ทางการจัดการจะช่วยให้มีประสิทธิภาพ และการประกอบกิจการได้กว้างขวางสามารถสร้างงานได้เอง

2. ประกอบอาชีพได้ การศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพได้ เพื่อป้องกันการว่างงานและเป็นการสร้างเศรษฐกิจที่มีฐานกว้าง

3. การเข้าถึงความหลากหลาย และเป็นนานาชาติ ความหลากหลาย เป็นธรรมชาติ เป็นความงามและให้ความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ สังคม วัฒนธรรม หรือ เศรษฐกิจ การศึกษาควรทำให้คนเข้าถึงความหลากหลาย ความเป็นนานาชาติ เป็นความหลากหลายอย่างหนึ่ง ในสมัยปัจจุบันที่มีความเชื่อมต่อกันทั้งโลก มิติของความเป็นนานาชาติ จะช่วยให้เข้าใจและอยู่ร่วมโลกได้ดีขึ้น ตลอดจนเข้าใจตัวเองดีขึ้นเมื่อรู้จักคนอื่นด้วย

คุณลักษณะด้านคุณธรรม

พระเทพเวที (2533) ได้ให้ความหมายว่า ผู้ทำหน้าที่สั่งสอนให้การศึกษาแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะครูอาจารย์ พึงประกอบด้วยคุณสมบัติและประพฤติตามหลักปฏิบัติ ดังนี้

เป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตร หรือกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้

1. ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ผู้เรียนอยากเข้าไปปรึกษาได้ถ้าม

2. ครู น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

3. กาวนี้โย นำาเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ผักผมปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่ยกย่อง
ควรเอาอย่าง คิษย์เอ่ยอ้างและรำลึกถึงความซาบซึ้ง มั่นใจและภาคภูมิใจ
4. วัตถุประสงค์ให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร
อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี
5. วจนักขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม ตลอดจน
คำสั่งงเกินและคำตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์
6. คัมภีร์จะ กะถัง กัตตา แกลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ
ที่ยุกยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ สอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
7. ใน จัฎฐาเน นิโยชะเย คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเหลวไหล
ไม่สมควร

ขุมพล หลักชัย (2525) ได้ให้ความคิดเห็นว่า คุณลักษณะของครูค้ำคุณธรรมเป็น
สิ่งที่จำเป็นมากกว่าคุณสมบัติด้านอื่น ครูที่มีความประพฤติและมีคุณธรรมจะส่งผลให้ลักษณะอื่น ๆ
ดีตามไปด้วย คุณธรรมและความประพฤติที่ครูควรยึด เช่น ยึดแนวปฏิบัติคือความเที่ยงธรรม
ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบในหน้าที่การสอน การตรงต่อเวลา การเสียสละเพื่อส่วนรวม
เข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น รู้จักสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง
และผู้อื่น รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา

ครูสภา (2533) โดยคณะอนุกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูได้กล่าวว่า ครูควรมี
คุณธรรมจรรยาบรรณ คือ มีศรัทธาในอาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ
เพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของอาชีพครู มีความรับผิดชอบ
ในด้านการศึกษาต่อสังคม ชุมชนและนักเรียน มีความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดี
ต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโต
และพัฒนาการในทุกด้าน

สมพงษ์ พละสุรีย์ หรือ ศาหมาน คนไค (อ้างถึงใน สราวุธลักษณ์ แซ่มสาคร,
2537) กล่าวว่า ครูไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ต้องมีความรู้ลึกซึ้งคิด จิตใจที่ดี ถ้ายทอดแต่สิ่งที่ดี ๆ
รวมทั้งการครองตนต้องคัดเลือกรื่องและสื่อที่ดีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ ให้เด็กสนใจเพื่อส่งเสริม
ให้เด็กมีคุณธรรม

ประกอบ คุปรัตน์ (2537) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทางจิตวิญญาณของครู (Spiritual
Development) มนุษย์เรามีมิติทางนามธรรมอันลึกซึ้ง ได้แก่ การนึกถึงผู้อื่นการประกอบคุณงาม

ความดี การเข้าถึงคุณธรรม การสัมพันธ์กับคุณค่าอันสูงส่ง และการลดละ ความเห็นแก่ตัว การพัฒนาทางจิตวิญญาณ ช่วยให้ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและกับสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างถูกต้องได้ง่าย และมีความสุขอย่างแท้จริง

ในกระบวนการศึกษา สุนน อมรวิวัฒน์ (2525) ได้กล่าวว่า ครูและศิษย์ต้องมีความสัมพันธ์กัน มิใช่เพียงแต่เป็นผู้สอนและผู้เรียน ครูต่างจากผู้สอนเพราะครูกับศิษย์ได้สร้างความสัมพันธ์ตามหลักการต่อไปนี้

1. หลักของการยอมรับ หมายถึง การยอมรับและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน คือการยอมรับว่า

1.1 ศิษย์ของเราเป็นมนุษย์ เปิดโอกาสให้เขาเคลื่อนไหว มีบทบาท มีส่วนร่วมในกิจกรรม ศิษย์เกิดความภาคภูมิใจ มีคุณค่า ซึ่งจะติดตัวไปจนเป็นผู้ใหญ่ และกลายเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นมนุษย์

1.2 ศิษย์มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ครูจัดวิธีสอนที่หลากหลาย จัดการสอนซ่อมเสริม

1.3 ครูคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของศิษย์ ยอมรับว่าศิษย์ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะพัฒนาและได้รับการพัฒนาไปจนสุดความสามารถที่เขามีครูไม่มีอคติ ให้ความยุติธรรมแก่ศิษย์ ไม่ว่าจะจะมีสถานะทางสังคม หรือสถานะทางเศรษฐกิจอย่างไร

2. หลักของการไว้วางใจ

2.1 ศิษย์รู้สึกสบายใจ ที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนโดยไม่รู้สึกระแวงหรือหวาดกลัว

2.2 ศิษย์ได้เถียง คัดค้านความเห็นของท่านอย่างมีเหตุผล และสุภาพ

2.3 ศิษย์ถามความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม เชื่อว่าครูจะเป็นที่พึ่งทางวิชาการของเขาได้จริง

2.4 ศิษย์กล้าปรึกษาปัญหาชีวิต

เมื่อศิษย์ไว้วางใจครู การเรียนการสอนจะไม่มีเมฆหมอกขวางกั้น กระบวนการสอนจะดำเนินไปอย่างมีความสุข คุณธรรมที่มีหลักการนี้เป็นพื้นฐาน คือ ความจริงใจ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ บทบาทของตนและความมีสุจริตทั้งกาย วาจา ใจ

3. หลักของความผูกพัน

ความผูกพันเกิดขึ้นจากการสำนึกในคุณค่า ความสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน ความสำนึกภารกิจที่ทุกฝ่ายต่างอำนวยความสะดวกเอื้ออาทรต่อกันมาเนิ่นนานเกิดจากความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นคนเป็นครูจึงทำงานในหน้าที่ของตนด้วยความรัก รักศิษย์ รักการสอน มุ่งความเจริญของศิษย์ยิ่งกว่าตนเอง

4. หลักของการช่วยเหลือเกื้อกูล

ครูนั้นเป็นผู้นำทาง เป็นที่ปรึกษา พร้อมที่จะช่วยเหลือศิษย์ เช่น การแนะนำทางที่ถูกต้องทางของคลองธรรม การป้องกันการกระทำชั่ว การเสนอทางเลือกและทางออกในการแก้ปัญหา การช่วยเหลือทางกำลังใจและทางทุนทรัพย์ การรับฟังความทุกข์ของศิษย์อย่างเห็นใจ และพร้อมที่จะเข้าใจ การสนับสนุนเมื่อศิษย์มุ่งสู่จุดหมาย การประคับประคองเมื่อศิษย์พลาดพลั้ง คุณธรรมในหลักการข้อนี้ คือ เมตตาและกรุณา ซึ่งนับว่าเป็นแก่นหรือคุณธรรมทั้งหลายสำหรับความเป็นครู

คุณลักษณะของครูประถมศึกษา

สรุปจากแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูประถมศึกษาได้มา เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้คือ

1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ซึ่งแบ่งรายละเอียดออกเป็น 2 ลักษณะ

รูปลักษณ์ (Appearance) หมายถึง ลักษณะที่แสดงออกถึงความแจ่มใส เป็นมิตร สุขุมเยือกเย็น สุภาพอ่อนโยน เรียบง่าย มีเหตุผล กล้าคิด กล้าทำในทางสร้างสรรค์ มีการวางแผน กระตือรือร้น ตั้งตัวอยู่เสมอ มีเป้าหมายในการทำงาน

กิจลักษณะ (Performance) หมายถึง ความเป็นผู้รู้วิธีแสวงหาความรู้ ติดตามข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งรู้จักเลือกรับข่าวสาร วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบ มีโลกทัศน์กว้างไกล ยอมรับความคิดเห็น มนุษยสัมพันธ์ดี สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับคนต่างชาติต่างวัฒนธรรมได้ และทำงานเป็นที่ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. คุณลักษณะด้านสมรรถภาพวิชาชีพครู หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ มีความรอบรู้ในวิชาที่สอน ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น แผนการศึกษาของชาติ ในเรื่องความเป็นพลโลกและเรื่องภาษาสากล เข้าใจถึงพัฒนาการของนักเรียน มีความสามารถในการสอน การติดตามความเปลี่ยนแปลงของ

สังคม การตัดสินใจและแก้ปัญหา การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ แก้ไขพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนและส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สามารถประยุกต์ใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น และการนำสื่อมวลชน เทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน

3. คุณลักษณะด้านคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะของครูที่ดีที่พึงมี คือ เป็นกัลยาณมิตร ของศิษย์ มีจิตใจที่แจ่มใส มีความเมตตากรุณา ยุติธรรม รับผิดชอบ มีวินัย ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ประหยัด มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีความเป็นประชาธิปไตยทั้งในการปฏิบัติงาน การดำรงชีวิต อนุรักษ์และบำรุงธรรมชาติทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ภูมิใจในความเป็นไทย และยอมรับความดีงามจากวัฒนธรรมอื่น

คุณลักษณะของครู

วันดี วุฒินาค (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของครูอนุบาลในทัศนะของ ครูใหญ่ ครู และผู้ปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นมากที่สุดสำหรับครูอนุบาลมีดังต่อไปนี้

1. ต้องรู้จักการจัดห้องเรียนให้มีสภาพสนองต่อความต้องการของนักเรียนทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และภาษา
2. ใช้ภาษาชัดเจน พูดจาสุภาพเรียบร้อย ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับนักเรียน
3. ให้ความสนิทสนมแก่นักเรียน รักและเมตตาแก่นักเรียนโดยทั่วหน้า
4. มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู
5. ให้เกียรติครูด้วยกัน
6. รักษาความลับของศิษย์ ผู้ปกครองและเพื่อนร่วมงาน
7. มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ในงานของตน
8. มีความซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรม

จารึก นมทวาลี (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เกณฑ์การตัดสินครูประถมศึกษาดีเด่น ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความเห็นของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด 62 คน และครู วิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด เชียงราย 80 คน ที่มีต่อคุณลักษณะของครูดีเด่น สามารถนำไปจัดเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการตัดสินครูประถมศึกษาดีเด่นได้รวม 101 ข้อ แยกเป็น หมวดต่าง ๆ เรียงตามลำดับความสำคัญคือ ด้านการสอน ด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์และการบริหาร ด้านคุณลักษณะเฉพาะตัวครู ด้านธุรการและการพัฒนา

น้อย อัฐธรรมรัตน์ (2525) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบระหว่าง
คุณสมบัติของครูที่โรงเรียนประถมศึกษาต้องการ กับคุณสมบัติของครูประจำการวุฒิปริญญาตรี
พบว่า คุณสมบัติของครูที่โรงเรียนประถมศึกษาต้องการมีดังต่อไปนี้

1. ด้านการดูแลปกครองช่วยเหลือนักเรียน
2. ด้านวิชาการ การสอน บุคลิกลักษณะและอุปนิสัยการเป็นครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับ
มากที่สุด
3. ด้านการเป็นพลเมืองดี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นบางเรื่องอยู่ในระดับ
มากที่สุด คือ เรื่องการพิจารณาและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและการใช้เหตุผลในการ
แก้ปัญหา

นัยนา ขุมทรัพย์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาคุณลักษณะของครู
เทศบาลเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาคุณลักษณะครูในด้านต่าง ๆ
มีดังต่อไปนี้

ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู

1. จัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ
2. นิเทศแนะนำ
3. จัดสรรงบประมาณด้านเอกสารและวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการสอนให้เพียงพอ
4. จัดทัศนศึกษานอกสถานที่
5. ส่งเสริมให้ครูมีโอกาสศึกษาต่อ
6. ให้มีการทดสอบความรู้ความสามารถของครูอยู่เสมอ

ด้านความขยัน

1. อบรมสัมมนาเชิงจริยธรรม
2. สร้างขวัญและกำลังใจ
3. จัดให้มีโครงการประกวดครูสอนดีเด่น ห้องเรียนดีเด่น และโรงเรียนดีเด่น
4. ให้มีการนำเสนอผลงานทางการสอนเพื่อขอเลื่อนระดับและตำแหน่ง

ด้านความประหยัค

1. อบรมสัมมนาเชิงจริยธรรม
2. ส่งเสริมให้ครูมีค่านิยมแต่งกายแบบไทยอีสาน

เนกา สุษพิทักษ์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง จิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม ครูมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกอยู่ในระดับปานกลาง โดยในด้านจริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการเอาใจใส่ต่อโลก การมองโลกเป็นศูนย์กลาง และการใช้ทรัพยากรโลกอยู่ในระดับมาก และมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกในด้านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลกระทบของการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อโลก การมุ่งอนาคต และการรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของจิตสำนึกในความเป็นพลโลกใน 3 ด้าน คือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลโลก ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นพลโลก และการปฏิบัติตนในฐานะ เป็นพลโลก มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของครูประถมศึกษา ด้านบุคลิกภาพของครู หมายถึง ลักษณะที่สุ่มเยือกเย็น ตั้งตัวอยู่เสมอ มีเป้าหมายในการทำงาน ติดตาม เลือกรับ วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ ปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี ด้านสมรรถภาพวิชาชีพครู หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ด้านคุณธรรม หมายถึง มีความเมตตา กรุณา ศรัทธาในอาชีพครู มีวินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน ความเป็นประชาธิปไตย

มัวร์ และ เฮลด์ (Moore and Heald, 1968) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าบุคคลที่จะมาเป็นอาชีพครู จะต้องมึลักษณะทางกายและใจแตกต่างจากอาชีพอื่น ๆ เช่น ครูจะต้องมีวิจารณญาณ มีมนุษยสัมพันธ์อันดี มีความเมตตา กรุณา และปกป้องคนอื่น มีความละเอียดประณีตมองโลกในแง่ดี มีอารมณ์คงที่หลีกเลี่ยงการวิจารณ์คนอื่นและเต็มใจที่จะทำงานมากกว่าคนอื่น

เลห์แมน และ มีท์เรนส์ (Lehmann and Mehrens, 1971) ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูในอนาคตว่ามีเกณฑ์ที่สำคัญที่สุด 4 ประการ คือ

1. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางทั้งความรู้มูลฐาน และสิ่งใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาที่ตนสอน

2. มีความสนใจวิชาที่ตนสอนอย่างลึกซึ้ง และกระตือรือร้นค้นคว้า
3. เตรียมการสอนอยู่เสมอในวิชาที่ตนสอน กำหนดหัวข้อที่สอนวัตถุประสงค์ตลอดจนรายชื่อหนังสืออ้างอิง
4. ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสม มีความสามารถในการอธิบายอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งสอนโดยคำนึงถึงระดับความสามารถของนักเรียน

ฮาโรล (Harold, 1973) ได้เสนอบทความเรื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูที่มีประสิทธิภาพไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. เตรียมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาทักษะในการสอนของตนเองเสมอ
3. มีเทคนิคในการกระตุ้นนักเรียนให้สนใจเรียน
4. ประยุกต์ใช้หลักการทางจิตวิทยาให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
5. เข้าใจและนำหลักการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน
6. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นประชาธิปไตย
7. ปรับปรุงกิจกรรมในห้องเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม
8. จัดกิจกรรมและสภาพการเรียนให้ส่งเสริมลักษณะและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของนักเรียน

ลูซีโร (Lucero, 1988) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ของครูกับท่าทีความเป็นพลโลกและความชำนาญในการใช้ภาษาต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า ครูมีจริยธรรมต่ำ มีทัศนคติต่อโลกทางบวก และมีความชำนาญในการใช้ภาษาต่างประเทศ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมและทัศนคติที่มีต่อโลก แต่มีความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางภาษากับทัศนคติที่มีต่อโลก ทัศนคติที่มีต่อโลกมีความสัมพันธ์กับอายุที่มากขึ้น การอยู่ต่างประเทศเป็นเวลานาน มีวิธีใช้ภาษาตามที่ได้เรียนมาต่าง ๆ กัน ข้อเสนอแนะในการวิจัยนี้ ควรมีการขยายการศึกษา เพื่อสร้างจริยธรรมและทัศนคติที่มีต่อโลกของครู การจัดการเรียนภาษาต่างประเทศซึ่งเป็นที่ต้องการของครู

วอล์ฟเฟอร์ (Wolfer, 1992) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครูกับประสบการณ์ในการเดินทาง และใช้ชีวิตในต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า การเดินทางไปต่างประเทศจะช่วยให้ครูมีความเติบโตในเรื่องการมีทัศนคติต่อมนุษยชาติ วัฒนธรรม และความตระหนักเกี่ยวกับโลก และยังเสนอแนะว่า ควรมีการจัดช่วงเวลาสำหรับการไปศึกษาต่างประเทศไว้ในโปรแกรมการฝึกหัดครู

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับคุณลักษณะของครูประถมศึกษา ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ความเป็นผู้มีความกระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีวิจากรณญาณ อารมณ์คงที่ ด้านสมรรถภาพทางวิชาชีพครู หมายถึง เป็นผู้มีความรอบรู้ในวิชาที่สอน และมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ชำนาญในการใช้ภาษาต่างประเทศ และเข้าใจเรื่องความเป็นพลโลกที่ดี ด้านคุณธรรม หมายถึง ความเป็นผู้มีเมตตา กรุณา ขยัน อดทน มีความเป็นประชาธิปไตย

สรุป คุณลักษณะของครูจากผลของการวิจัยสามารถแบ่งคุณลักษณะออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้ คือ

ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะที่สุ่มเยือกเย็น มีความกระตือรือร้น ตั้งตัวอยู่เสมอ มีเป้าหมายในการทำงาน ติดตามเลือกรับ วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี มีวิจากรณญาณ อารมณ์คงที่

ด้านสมรรถภาพทางวิชาชีพ หมายถึง เป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ชำนาญในการใช้ภาษาต่างประเทศ และเข้าใจเรื่องความเป็นพลโลกที่ดี

ด้านคุณธรรม หมายถึง มีความเมตตา กรุณา ศรัทธาในอาชีพครู มีวินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีความเป็นประชาธิปไตย